MEVLÂNÂ

RUBAİLER

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: HASAN ÂLİ YÜCEL

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

VIII. BASIM

Genel Yayın: 1153

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ
RUBAİLER

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
HASAN ÂLİ YÜCEL

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007
Sertifika No: 29619

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

MEVLÂNÂ'NIN RUBAİLERİ ADIYLA REMZİ KİTAPHANESİ'NDE
I. BASIM 1932, İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASIM ŞUBAT 2007, İSTANBUL
VIII. BASIM ŞUBAT 2015, İSTANBUL

ISBN 978-9944-88-004-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr



MEVLÂNÂ
RUBAİLER

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
HASAN ÂLİ YÜCEL

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Bu katra katra şiirler,
Hilkatin muamması önünde
Aşkın yanan vecdiyle dökülmüş
Birer gözyaşıdır.

Mevlâna,
Varlığın mistisismini
Ve aşkın lirismini sezerek
Gözü yaşaranlara
Ölmiyen bir arkadaştır.

Kendini onda kaybeden,
Onu
Kendinde bulmuş olacaktır.

HASAN ÂLİ

MEVLÂNÂ CELALEDDİN RUMİ

Eserleri ve Tesiri

Celaleddin Rumi (H: 604, M: 1207) Belh'te doğdu. Devrinin en büyük âlimlerinden olan babası Bahaeddin Veled bu şehri terk ettikten sonra Nişabur, Bağdat, Mekke ve Şam'a kona kona uzun bir köçümden sonra Lârende'ye geldi ve yedi sene orada kalıp, Selçuk Sultanı Alâeddin Keykubat'ın davetiyle Konya'ya yerleşti. Küçük Celaleddin bu seyahatte çok şey görmüş, öğrenmiş, bilhassa babasının teşkil ettiği irfan muhitinde bütün melekelerini vaktinden evvel inkişaf ettirmişti.

Zekâsı o devir büyüklerinin dikkatini celp ediyordu. Babasının ölümü üzerine Konya'da daha 25 yaşında ders vermeye başladı. Bu kadar genç iken, zamanın hukuk ilmi demek olan fıkıhta üstat olmuştu. Daha o sıralarda küller altında korlar gibi yanan şair tarafı henüz meydana çıkmış değildi. Tebrizli Şemseddin isminde başı boş, coşkun, ümmi bir dervişle telakkisi manevi ve batını istidadının inkişafına sadece bir vesile oldu.

Bu hadiseden sonra Celaleddin Rumi hakiki manasıyla "Mevlânâ" olmuştur. Şarkta bu söz, ismi sorulmadan kendisini tanıtmaya yetiyordu. Altmış sekiz senelik hayatının imtidadınca okudu, okuttu, söyledi, yazdı ve yazdırttı. Muazzam bir cilt teşkil eden gazellerinden mürekkep "Divan-ı Şemsülhakayık"ı; son zamanlarda Şarktakinden daha büyük bir vukufla Garpta tetkik edilen "Mesnevi"si, bu büyük Türk şair ve hakimiyle iftihar etmemizin ne kadar yerinde olduğunu gösterir.

Acemce yazdığı halde sofi mizacı, panteist telakkileriyle bilhassa bizim edebiyatımıza tesiri pek mühimdir. *Mesnevi* olmasaydı, Aşık Paşa *Garipname*'sine bu kadar mükemmel bir numune bulamayacak; *Divan-ı Kebir* bulunmasaydı Yunus Emre vecitli ilahilerine aynı coşkun ritmi vermekte çok güçlük çekecekti.

Bunlardan başka Mevlânâ, Şark edebiyatında manzum birer vecize olan rubailerden de söylemiştir. Binlere bâliğ olan bu inciler, rubaiyatı çok meşhur olan Hayyam'ınkilerden şiir ve felsefe itibarıyla hiç de aşağı değildir. Bilhassa taassuba isyan ve aşkı daha platonik ve daha ilahi bir lirizm ile söylemekte Hayyam'a üstün sayabiliriz.

Derc ettiğimiz birinci rubai, ancak ocağını kaybeden bir Türk'ün duyabileceği yurt hislerini söylüyor. Onu okurken milletini ve milliyetini unutmamış büyük bir Türk ile gönül gönüle geldiğimizi hissetmiyor muyuz?

O Türktü, bizdendi ve bizimdir. Hıristiyanın savmaasından[1], Musevinin havrasından, Budistin mabedinden ve nihayet mutaassıp Müslümanın mescidinden çıkıp ve onların hepsini yıkıp bizzat Tanrı ocağından başka bir şey olmayan "Gönül Evi"ni kendine ibadetgâh yaptı. En büyük vecdi orada duydu ve sevgilisine hiçbir kayda bağlı olmaksızın orada taptı.

---

1 İbadet yerinden

Ondaki bu coşkunluk ve taassupsa karşı gösterdiği manevi cürettir ki benim bu küçük tercümeyi Türk okuyucularına takdimime saik olmuştur.

Bunlar, Şark metinlerindeki derin vukuf ve melekelerinden istifade ettiğim, Darülfünun müderrislerinden Şerefeddin ve Baki beyefendilerle beraber tercüme edilmiştir. Elimizde en eskisi 749'da yazılmış olmak üzere dört nüsha vardı.

Rubai metinlerini Arap harfleriyle yazmayıp yeni harflerle koymamın sebebi, eski harfleri bugün bilmeyen ve yarın bilmeyecek olanlara okumak imkânını verebilmektir. Biz, kendi şiveleriyle Türkçe söyleyen İranlı kardeşlerimizi nasıl ve ne kadar anlıyorsak, onlar da kendi dilimize göre söylediğimiz Farisi'yi elbette o kadar anlayacaklardır.

Mevlânâ'nın El Yazısı

Şimdiye kadar Mevlânâ'nın el yazısını -basılmış, basılmamış- hiçbir yerde görmemiş ve görene de tesadüf etmemiştim. Rubaileri bastıracağımı kendisine söylediğim müderris Şerefeddin Bey, umumi kütüphane müdürü muhterem üstat İsmail Saip Efendi'nin bu hususta malumatı olduğunu bana söylediği zaman, manevi kemaline büyük bir saygı beslediğim müşarünileyhe gittim. Her zamanki tevazuu ile, kendisinde bulunan bir kitabın içinde, Mevlânâ'nın el yazısı olduğunu ve kitabı getireceğini söyleyince çok sevindim. Bu sevincin kıymetini büyük insanların büyük ruhlarına kıymet verenler kolay takdir ederler.

Bu kitap iki eserden terekküp ediyordu. İkisi de Arap nahvına aitti. Biri İbni Cinnî'nin *Ettelkin*'i, diğeri Ali İbni Saidi Zeydî'nin *Elmuktedabih*'i idi.

Birinci kitap Hicri 488 senesinde, ikincisi ise o zaman İranlıların kullandığı tarih ile 805'te yazılmıştı.

Her iki kitap aynı kalemden çıkmıştı ve birinin yazılması rebiülevvel, diğerinin rebiülahırda bitmişti.

Ayni cildi teşkil eden iki kitabın arasındaki dört sayfadan ilk yaprağın bir tarafında hatime bulunmak üzere küçük nesihe benzer bir yazıyla bir manzume vardı. Başında "Likâtibihi" kaydı bulunuyordu. Şu halde bu manzume, onu yazanın kendisine ait demekti. Bir yapraktaki iki sayfada daha devam ettikten sonra son beyti dördüncü sayfada ve ikinci kitabın başlığının altında idi; orada "Ey Şems" kaydı vardı. Mevlânâ'nın bütün gazellerinde "Hâmûş, Hâmûş, Şems, Şemsülhakkı veddin..." diye ya kendisine hamuş[1] sıfatını vererek, yahut çok sevdiği Şemsi Tebriziye hitap ederek tahallüs[2] ettiği muhakkaktır. Şu halde bu manzumenin; onu tanzim etmiş olan ve birçok şiirlerinde Şems diye kendini tanıtan Mevlânâ'ya ait olduğuna, hakikate yakın bir ihtimal ile, kanaat ettim. Üstüne yazı yazılan eserin Mevlânâ'dan takriben bir buçuk asra yakın bir zaman evvel yazılmış olması, (Likâtibihi) kaydının bulunması, on dokuzuncu beyti tashih ile tekrar ederek bu manzumeyi istinsah değil, doğrudan doğruya kendisinin yazmış olması ve Şems diye tahallüs etmesi bende bu kanaati hasıl etmiştir.

Bu vesile ile, şimdiye kadar bulamadığım, göremediğim bu kıymettar ve tarihi yazıyı Türk irfan âlemine takdim imkânını bana verdiği için İsmail Saip Efendi'ye en derin minnettarlığımı burada zikretmeyi hem kendim, hem bu nevi yadigârların kıymetini bilenler için bir borç telakki ederim.

Kitabın içinde fotoğraflarını takdim ettiğim manzumenin okunmuş şeklini buraya derc ediyorum. Manzume tamamen Türkçedir ve lisanı 13. ve 14. asır Türkçesidir. Hoca Ahmedi Yesevi'nin hikmetlerini hatırlatır bir mevzu ve ifade arz etmektedir. Türk dilinin tarihi itibarıyla da ayrı bir kıymeti haizdir:

---

1 Susmuş, sessiz

2 Şiirde mahlas kullanma

Likâtibihi•

Ussun[I] varısa ey gafil-aldanmagıl zinhar mala,
Şol nesneya ki sen koyup-gidasin ol geru kala.

(.?.) zahmetin görüptün-dirersin[II] dünya malini
Anlar kılar anı harç edüp seni anmıya rehi bula.[III]

Seni unutur dostların-oğlun kızın avratların,
Evvel malın üleşeler-hisab edüp kıldan kıla.

Kılmayalar sana vefa-bunlar bay[1] ola sen gedâ[2]
Senin içun vermiyalar-bir pare ekmek yoksula.

Bir demliğâ[IV] ağlaşalar-andan varup bayraşalar[V]
Seni çukura gömüşüp-tiz döneler güla güla.

Ol kim gida uzak yola-gerek azık alabila
Almazusa yolda kala-ermiya hergiz menzila.

• Romen rakamıyla verilmiş dipnotlar, Hasan Âli Yücel'e; Latin rakamıyla verilen dipnotlarsa bu baskıda eklenmiştir.

I Akıl

II Toplamak

III Bu mısrada fazla kelimeler vardır, vezne uymuyor.

1 Zengin

2 Yoksul, dilenen

IV Bir an için

V Tesit etmek, kutlulamak "bayraşmak, bayrak, bayram" aynı köktendir.

Verdi sana malı Çalap[1]-ta hayra kılasın sebep
Hayreylede kıl Hakk talep-vermeden ol malın yela[I]

Bugün sevinursun benim-altunum akçem çok deyu
Anmaz musun ol sonu kim-muhtaç olasın bir pula.

Es itmiya[II] malin senin-hoş olmıya halin senin
Nesne ermiya elün senin-ger sunmadunsa el ela.

Ol mal dedün mar[2] ola-hakkâki kûrun dar ola
Herkiz meded bulmayasun-çevre bakup sağa sola.

Altın isa anda çorak-ola sana ol hoş turak
Neyler taşım kıldın yarak-anlar sana karşu gela.[III]

Mal sermaye kılgıl azık-Hakk'a inanırsan bayık[IV]
Yap ahiret dünyayı yık-ta iresun hoş menzilâ

Çün ola elünda direm-güç yeddükçe kılgıl kerem
Ögüd budur ki ben direm-devlet anın, ögüd ala.

I Tanrı
1 Rüzgâra
II Fayda vermeye
2 Yılan
III "Mezar taşının ne ehemmiyeti vardır: yaptığın hayra yarayacak şeylerdir ki sana karşı gelecektir" demek istese gerek.
IV Sarih, muhakkak, kuvvetli

Etma malın illa telef-Hakk bir bine verür halef
Kılgıl selef kılma alef[1]-verme kamu[I] zayi ola.

Dilarisen iyşi ebed-tutgıl na didisa Ahed
Andan dila her dem meded-ta iraşasün hasıla.

Böyle buyurdu Lemyezel[2]-bilin bunu kılın amel
Terk eylenüz tûli emel-uymanuz[II] her bir batıla.

Yoksul isen sabreylegıl-ger bay isen hayr eylegıl
Her bir hale şükreylegıl-Hakk döndürür halden hala.

Dünya onun, ahret onun-nimet onun, mihnet onun,
Tamu[III] onun, cennet onun-devlet onun, kânı bula.

Hakk'a bana ne mal gerek, na kıl gerek na kal gerek
Dileğüm eyu hal gerek....

Hakk'a bana na mal gerek-dileğüm eyü hal gerek
Na kıl gerek, ne kal gerek-kendüzünü[IV] bilen kula.

---

1 Hayvan yemi
I Hep, cümlesi
2 Baki, kalıcı. Allah'ın sıfatlarından.
II Uymayınız
III Cehennem
IV Kendisini

Ben bir bican ey İlâh-yavlak[I] çok eyledim günah
Yazuklarımdan[II] ah ah-na şerh idem gelmez dila.

Ey Şems dila Hakk'tan Hakk'ı-biz faniyüz oldur[1] bakı[III]
Kamular anun müştakı[2]-ta hod ki ol kimün ola.

I Garip, acayip
II Günah
1 Odur
III Baki
2 Özleyeni

MEVLÂNÂ'NIN RUBAİLERİ

– I* –

Bigâne megirid mera zin kûyem,
Der kûyi şüma hanei hud micuyem;
Düşmen neyem erçend ki düşmen ruyem
Alsam Türkest egerçi Hindî gûyem.

Yabancı bellemeyin, ben de bu eldenim. Sizin diyarınızda kendi ocağımı aramaktayım.

Düşman gibi görünüyorsam da düşman değilim. Hintçe söylüyorum ama aslım Türktür.

---

* Rubailerin Latin harfleriyle Farsça yazını Hasan Âli Yücel'in 1932 yılındaki okumalarına sadık kalınarak sunulmuş, Türkçe tercümesi ise günümüz yazım kuralları gözetilerek yenilenmiştir.

– *II* –

Bu aşk revan şüd ez adem mevkibi ma,
Ruşen zi şerabı vaslı daim şebi ma;
Zan mey ki haram nist der mezhebi aşk,
Ta subhi adem huşk neyabi lebi ma.

Bizim kafilemiz aşk ile Âdem diyarından yola çıktı. Gecemiz bitmeyen visalin şarabından içip aydınlandı.

O şarap bizim mezhebimizce haram değildir. Ondan tatmış olan dudağımız, Âdem sabahına kadar kurumayacaktır.

– III –

Ber her caî ki ser nihem mescud Ust.
Der şeş cihet-ü birunî şeş mabud Ust.
Bağ-u gül-ü sema-u şahed,
İn cümle behanest-ü heme maksud Ust.

Başımı koyduğum her yerde secde edilen odur. Dört köşe ve altı bucakta tapılan hep odur.

Bağ, gül, bülbül, sema, sevgili... bütün bunlar hep bahanedir; yalnız ve asıl maksut[1] hep odur.

1 Amaç, sebep

– IV –

Ender dili men derun-i birun heme Ust,
Ender teni men can-ü reki hun heme Ust.
İncay çi gûne küfr-ü iman günced,
Bi çun başed vücudi men çün heme Ust...

Gönlümün içinde ve dışında var olan hep odur. Tenimdeki can, kan ve damar hep odur.

Buraya nasıl olur da şirk ve iman sığar? Varlığımın "neden"i, "niçin"i kalmadı; çünkü vücudum da ondandır ve hep odur.

– V –

Ta medrese-vü minare viran neşeved,
Ahvali kalenderî besaman neşeved.
Ta iman küfr-ü küfr iman neşeved,
Yok bendei Hak bihak müsülman neşeved.

Minare ve medreseler viran olmadıkça Kalenderlik ahvali intizam bulmaz.

İman küfür ve küfür iman olmadıkça Hakk'ın bir kulu hakkıyla Müslüman olmaz.

– *VI* –

Der her felekî merdümekî mibinem,
Her merdümekeşra melekî mibinem.
Ey ahvel eger yekî tü dü mibini,
Ber aksi tü men düra yekî mibinem.

Ben göklerin her birinde birtakım insanlar ve onların üzerinde de melekler görüyorum.

Ey şaşı, eğer sen biri iki görüyorsan, ben de senin aksine ikiyi bir görüyorum.

– *VII* –

Der rahı taleb resideî mi bayed,
Damen zi cihan keşideî mi bayed;
Binaîyi hiş deva kün verne
Âlem heme Ust dideî mibayed.

İstek yolunda ergin kimseler, cihandan elini eteğini çekmiş erler gerektir.

Sen kendi görüşünü tedavi et. Yoksa bütün âlem odur; yeter ki görecek göz olsun!..

– *VIII* –

An vakt ki bahri kül şeved zatı mera,
Ruşen kerded cemali zerratı mera.
Zan misuzem çü şem' ta der rehi aşk
Yek vakt şeved cümlei evkat mera.

Varlığım hudutsuz bir deniz olduğu zaman o, benim vücudumdaki zerreleri aydınlatır.

Bunun için ben, şule gibi yanarım; ta ki aşk yolunda bütün zamanlarım bir andan ibaret olsun!..

– IX –

Ta şeb migû ki ruzi mara şeb nist,
Der mezhebi aşk, aşkra mezheb nist.
Aşk an bahrist keş keran-u leb nist.
Bes garka şevend-ü nale-ü yarab nist.

De ki: Gece olsa da bizim gündüzümüze gece yoktur. Aşk mezhebinde aşka mezhep olmaz.

Aşk öyle bir denizdir ki ne ucu bucağı, ne de sahili ve kenarı vardır. Oraya düşüp boğulurlar; fakat "Aman!" diye bağırmak, "Yarap!" diye haykırmak yoktur.

-X-

Ey can haberet hest ki cananı tü kist?
Vey dil haberet hest ki mihmanı tü kist?
Ey ten ki beher hile rehî mi cuyî,
O mikeşeded bibin ki cuyanı tü kist?

Ey can, haberin var mı ki cananın kimdir? Ey gönül farkında mısın ki mihmanın kimdir?

Ey ten, türlü hile ile kaçmak yolunu arıyorsun; halbuki o seni çekiyor. Dikkat et, seni arayan kimdir?

– XI –

Ey hasreti hubanı cihan ruyi huşet,
Vey kıblei zahıdan dü ebruyi huşet.
Ez cümle sıfatı hiş uryan keştem
Ta gavta hurem bürehne der cüyi huşet.

Cihan güzellerinin tahassürü[1] senin güzel yüzünedir. Zahitlerin kıblesi senin latif iki kaşındır.

Bütün evsafımdan[2] sıyrıldım, soyundum; ta ki senin dil-nişin[3] ırmağında çıplak olarak yıkanayım!..

---

1 Özlemi
2 Vasıflarından
3 Hoş, latif

– *XII* –

Ey dust bedustî karinim türa,
Her ca ki kadem nihi zeminim türa;
Der mezhebi âşıkî reva key başed
Âlem betü binim, nebinim türa.

Sevgilim, sana yakın olmamın sebebi hep muhabbettir. Ayağını nereye basarsan biz oranın zeminiyiz.

Aşk mezhebinde reva mıdır ki âlemi seninle gördüğümüz halde seni görmeyelim?..

– *XIII* –

Ber rehgüzeri belâ nihadem dilra,
Hass ez peyi tü pay küşadem dilra.
Ez bad mera buyi tü amed imruz
Şükranei an bebad dadem dilra.

Gönlümü bela uğrağına saldım ve onu yalnız senin arkandan koşturdum.

Sevgilim, bugün rüzgârdan senin kokun geldi; ben şükrane olsun diye kokunu getiren rüzgâra gönlümü verdim.

– *XIV* –

Ta ba tü büdem nehusbem ez yarîha,
Ta bi tü büdem nehüsbem ez zarîha;
Subhan-allahaki her dû şep bidarem,
Tü ferk niger meyani bidarîha.

Seninle beraber olduğum zaman sevgin beni uyutmaz.

Sensizken de hasretinle gözlerim uyku tutmaz.

Her iki gecede de ben yine uyanık kalırım. Bu iki uykusuzluk arasındaki farkı artık sen anla!

– XV –

Men zerre vü hurşid-likaî mera
Bimari gamem ayni devaî tü mera;
Bi bâl-ü per ender peyi tü miperrem,
Men keh şüdeem çû kehrübai tü mera.

Ben bir zerreyim, benim güneş yüzlüm sensin. Ben gam hastasıyım, bana sen aynı devasın.

Kolsuz, kanatsız, senin arkandan uçar dururum; sanki küçük bir çöpüm; beni tutan ve çeken "kehrüba"[1] sensin!..

[1] Kehlibar

– XVI –

Nuri felekest in teni hakîi ma,
Reşki melek amedest çalâkîi ma.
Geh reşk büved firişte ez pakîi ma,
Geh bigrîzed div zi bipakîi ma

Bizim şu kara topraktan olan bedenimiz feleğin nurudur. O kesif ten, asumanda öyle süratle uçar ki bu çalâkî[1] meleklerin bile gıptasını davet eder.

Bazan gök insanları, biz toprak adamlarının temizliğini kıskanırlar; bazan da şeytanlar bizim kötülüğümüzden kaçarlar.

[1] Tezcanlı, çevik

– *XVII* –

İmruz çü her ruz harabîm harab,
Meküşa deri endişe-vü bergir rabab;
Sad gûne nemazest-ü rükûest-ü sücud
Anra ki cemali dust başed mihrab

Bugün de her günkü gibi haraplık içinde harabız. Düşünce kapısını açma; rebabını[1] çal.

Kendisine dostun cemali mihrap olan kimseye bin türlü namaz ve o kadar da rükû[2] ve sücut[3] vardır.

---

1 Saz
2 Namazda dizlere tutunarak öne doğru eğilme hareketi
3 Secde etme

– XVIII –

Sübhan-allah men-ü tü ey dürri hoşab,
Peyveste muhalifim ender her bab.
Men bahtı tü em ki hiç habem nebürd,
Tü bahti meni ki derneyai ez hab.

Ey parlak inci, seninle daima ve her suretle muhalefetimiz var:

Ben senin talihinim, hiç uyumuyorum. Sen benim bahtımsın, hiç uyanmıyorsun.

– *XIX* –

Ârî sanema behane hud güm budet,
Ta hab biyamed-ü zima berbudet;
Hoş husb ki men ta beseher hahem güft,
Feryad zi nergisanı hab aludet.

Evet, ey varlığına taptığım!.. Seni kaybetmemin sebebi kendiliğinden hasıl oldu; uyku geldi ve bizden seni alıp götürdü.

İyi uyu ki ben ta seher vaktine kadar senin uykulu nergis gözlerinden müştekî[1], feryat edeceğim.

---

1 Şikâyetçi

– XX –

Ez bi yarî zarifter yarî nist,
Vez bikârî lâtifter kâri nist,
Herkes ki zi ayyarî-ü hile bibürid,
Vallah ki çü u zeyrek-ü ayyarî nist.

Yarsız olmaktan daha güzel yar olamaz. İşsiz olmaktan daha latif iş bulunamaz.

Allah'a yemin ederim ki hile ve ayyarlıktan[1] azade olan kimseden daha akıllı ve kurnaz bir insan yoktur.

1 Dolandırıcılık

– XXI –

İmruz men-ü camı sabuhî derdest
Mi üftem-ü mi hîzem-ü mi kerdem mest,
Ba servi bülendi hiş men metsem-ü pest;
Men nist şevem ta nebüved cüz vey hest.

Bugün sabah şarapla dolu olan kadeh elimde düşüyorum, kalkıyorum ve mest oluyorum.

Benim mestliğim servi boylu sevgilimin güzelliğindendir. Ondan başka var olan bir şey bulunmadığı zaman ben de yok olurum.

– *XXII* –

İmşeb şebi men nik zarif-ü zarest,
İmşeb şebi perdahteni esrarest,
Esrarı dilem cümle hayali yarest,
Ey şeb megüzer zûd ki mara kârest.

Bu gece benim çok zar[1] ve zayıf olduğum bir gecedir. Bu gece sırların meydana çıkacağı gecedir.

Gönlümde gizli olan şeylerin hepsi sevgilimin hayalidir. Ey gece, çabuk geçme; zira bizim işimiz var!..

---

1 Ağlayan

– *XXIII* –

İnsaf bidih ki aşk nikû kârest
Zanest halel ki tab'ı bed-girdarest.
Tü şehveti hişra lekap, aşk nihi;
Ez şehvet ta aşk reh büsyarest.

İnsaf et ki aşk iyi bir iştir. Fakat fena tabiat onun saffetini[1] bozar.

Sen şehvetinin adını aşk koymuşsun; halbuki şehvetle aşk arasında ne uzun mesafe vardır...

---

1 Saflığını



– *XXIV* –

An telhi suhanha ki çünan dilşikenest
İnsaf bidih çi lâyıkı an dihenest,
Şirin lebi u telh negüfti hergiz,
İn bi nemekî zi şurîi bahti menest.

Bu acı sözler öyle gönül kırıcıdır ki...
İnsaf et, o ağza bunlar yaraşır mı?..

Yok, yok; onun tatlı dudağı hiç acı söz söyler mi?.. Bu tatsızlık ancak benim bahtımın kötülüğündendir.

– XXV –

An kes ki beruyi hobi u reşki perist
Amed sehrî-vü ber dili men nigerist,
U giryed-ü men giryem ki ta amed subh,
Pürsid ki zin her dü aceb aşık kist.

Güzel yüzünü perilerin kıskandığı insan, seher vakti idi, geldi. Gönlüme gözünü dikti.

Ta sabah oluncaya kadar o ağladı, ben ağladım. Sordu:

Acaba ikizimden âşık olan hangimiziz?!.

– XXVI –

İn faslı bahar nist, faslı digerest;
Mahmurîi her çeşm, zi vaslı digerest,
Her çend ki cümle şahha raksanest,
Cünbideni her şah zi asli digerest.

Bu mevsim, bahar değildir; başka bir devirdir. Her gözün mahmurluğu ayrı bir visalden olduğu gibi...

Her ne kadar bütün dallar ihtizaz[1] ederse de her birinin sallanmasının başka başka sebepleri vardır.

[1] Titreme

– *XXVII* –

İn mestî-i ma zi bade-i hamra nist
Vin bade becüz der kadehi sevda nist;
Tü amedeî ki badei men rizî,
Men an metsem ki badeem peyda nist.

Bizim sarhoşluğumuz şu kırmızı şaraptan değildir. Bizim şarabımız sevda kadehinden başka yerde yoktur.

Sen benim kadehimi kırmaya ve şarabımı dökmeye geldin;

Fakat ben o türlü mestim[1] ki şarabım meydanda değildir.

[1] Sarhoşum

– *XXVIII* –

İn aşk şehest-ü râyeteş peyda nist,
Kur'an hakest-ü ayeteş peyda nist.
Her âşık ezin sayyâd tir hurdest
Hun mihured-ü cerahateş peyda nist.

Bu aşk bir hükümdardır ama bayrağı meydanda değildir. Kur'an haktır; fakat ayeti zahir ve aşikâr olmamıştır.

Her âşık bu avcıdan bir ok yemiştir, kan içer, fakat cerahatı görülmez.

– *XXIX* –

Ey ez tü dilem pür semen-ü yasemenest,
Vez menzileti tü kist ki hem çü menest,
Berhasten ez can-ü cihan müşkil nist,
Müşkil zi seri kûyi tü berhasten est.

Sevgili, senin sebebinden gönlüm yasemenle doludur. Senin menzilinde benim gibi ve bana benzeyen acaba kim vardır?

Can ve cihandan kalkıp gitmek güç değildir; asıl güç olan senin bulunduğun yeri terk etmektir.

– XXX –

Bad amed-ü gül ber seri mey-haran rıht,
Yar amed-ü mey der kadehi yaran rıht,
Ez sünbüli ter revnekı attaran bürd,
Vez nergisi mest hunı huşyaran rıht.

Rüzgâr geldi, mey içenlerin üzerine gül döktü. Yar geldi, dostların kadehine mey döktü.

Onun, sümbül gibi güzel kokulu olan saçı, güzel kokulu yerlerde revnak[1] bırakmadı; ve nergis gibi mest olan gözleriyle de aklı başında olanların kanını döktü.

---

1 Parlaklık, tazelik, güzellik

– *XXXI* –

Payı tü girefteem nedarem zi tü dest,
Derman zi ki cuyem ki dilem mihri tü hast;
Mi ta'ne zenî ki ber ciger abet nist,
Ger ber cigerem nist çi şüd ber müje hest.

Senin ayağına sarılmışım, elini tutamıyorum, senden medet isteyemiyorum; kimden derman arayayım? Gönlüm senin muhabbetinle hastadır...

Hey gafil, "Ciğerinde su yoktur, hasta değilsin" diye bana sitem ediyorsun; sanki ciğerimde su yoksa ne olmuş... Kirpiklerimde var ya!.."

– *XXXII* –

Ba ney güftem ki ber tü bidad zi kist,
Bi hiç zeban nale-ü feryad zi çist;
Ney güft zi şeker lebî büridend mera,
Bi nale-ü feryad nemidanem zist.

Bu zulüm sana kimden geldi, kelimesiz ve dilsiz, böyle feryat ve figan nedendir; ey ney?..

O cevap verdi:

"Beni bir şeker dudaklıdan kesip aldılar, onun için nale[1] ve feryatsız yaşamak nedir bilmiyorum!.."

[1] İnleme

– *XXXIII* –

Ba şeb küftem ger bemehet imanest
İn zûd güzeşten-i tü ez noksanest,
Şeb ruy bemen kerdü mera özrî güft,
Mara çi küned çü aşk bi payanest.

Eğer sevgilim olan aya imanın varsa bu çabuk geçişin bir kusur değil midir?

Gece yüzünü bana çevirdi ve böylece itizar etti:

"Bizim ne günahımız var; aşkın ucu bucağı yok ki!.."

– XXXIV –

Her zerre ki der hava-ü der hâmunest,
Nikû nigereş ki hemçü ma mecnunest;
Her zerre eger hoşest-ü ger mahzunest,
Serkeste-i hurşidi hoşi biçunest.

Havada ve sahrada olan zerrelere iyi bak, onların hepsi bizim gibi mecnundur ve hepsi bikarardır.[1]

İster mahzun, ister memnun olsun, ne kadar zerre varsa hepsi, her türlü kayıttan âzade olan ezel güneşinin pervaneleridir.

---

1 Kararsızdır

– XXXV –

Her ruz dilem der gamı tü zâr terest,
Vez men dili bi rahmi tü bizar terest.
Bigüzaştim gamet nebigüzaşt mera,
Hakkâ ki gamet ez tü vefadar terest.

Gönlüm senin gamından her gün bir kat daha zar olmakta ve senin merhametsiz gönlün benden gittikçe bizar[1] kalmaktadır.

Sen benden geçtin; fakat gamın benden geçmedi. Doğrusu, gamın senden daha vefalıymış!..

---

1 Rahatsız, usanmış

– *XXXVI* –

Yarî ki behüsn ez sıfat efzûnest,
Der hane deramed ki dili tü çunest,
O damen hod keşan-ü dil migüfteş,
Damen bikeş ki haneem pür hunest.

Güzelliği tavsifin[1] fevkinde olan sevgilim, "Gönlün nasıldır?" diye hatrımı sormak için evime geldi.

O eteğini kaldırıyordu. Gönlüm ona dedi ki:

"Eteğini iyi topla; zira evim kanla doludur..."

1 Nitelemesinin

– XXXVII –

Ey ruyi tü ez letafeti ayine-i ruh;
Hahem ki kademhayi hayalet besabuh,
Der dide keşem velik tîri müjeem,
Tersem ki künet pay hayalet mecruh.

Ey yüzü güzelliğiyle ruh aynası olan sevgili! Sabah şarabında senin hayalinin ayaklarına gözlerimi sürmek isterim.

Fakat korkarım ki onlar kirpiklerimin oku ile mecruh[1] olurlar!..

1 Yaralanmış

– *XXXVIII* –

Ez fakr beenvai suhanha güftend,
Der bihaberî gevheri mâni süftend,
Vakıf çü nekeşend zi esrarı cihan;
Evvel zenahî zedend-ü ahır huftend.

Sayısız hikâyeler anlattılar, yokluğa, varlığa dair birçok sözler söylediler ve gaflet içinde akıllarınca mana gevherini deldiler.

Kâinatın esrarına vakıf olmadıkları için evvela uzun uzun çene çaldılar, sonra uyuyup kaldılar.

– XXXIX –

Hâmuş mera zi güftü guftarı tü kerd,
Bi kâr mera halâveti kârı tü kerd,
Bigrihtem ez damı tü derhanei dil,
Dil dam şüd-ü mera giriftarı tü kerd.

Senin sözünü söyleyip mütemadiyen seni anmak, beni sükûta mecbur etti. Seninle meşgul olmaktaki zevk ve lezzet beni işsiz bıraktı.

Senin tuzağından gönlüm evine kaçtım. Halbuki gönlüm tuzak oldu ve ben gene sana tutuldum.

– XL –

Men bendei an kavm ki hudra danend,
Her dem dili hudra zi galet birehanend,
Ez zat-ü sıfatı hiş sazend kitab,
Fihristi kitabra Enelhak hanend.

Ben kendisini bilen insanların kuluyum, ki onlar her zaman kendi gönüllerini hatalardan kurtarmaktadırlar.

Kendi zat ve sıfatlarından bir kitap yaparlar. O kitabın fihristini Enelhak (ben Hakk'ım) sözü ile icmal[1] ederler.

[1] Özetlerler

– XLI –

Ez ateşi sevdayı tüem tabî bud,
Der cuyi dil ez suhbeti tü abî bud,
An ab serap bud, an ateş, berk,
Bigüzeşt künun kıssa meger habî bud.

Senin sevginin ateşinden kalbimde bir aydınlık ve senin sohbetinden gönlümün ırmağında bir su vardı.

O su serap, o ateş şimşek oldu. Şimdi hep o masallar geçti; bütün bunlar sanki birer rüya imiş!..

– *XLII* –

Ez aşkı tü bahr heme şur engized,
Der payi tü ebr dürer mirized;
Ez aşkı tü berkî bezemin üftadest,
İn dud der asüman ezan mihized.

Senin aşkından derya dalgalanıp karıştı. Bulutlar senin ayağına inciler döküyor.

Yere senin aşkından bir yıldırım düştü. Bu duman onun için göklere yükseliyor.

– *XLIII* –

An yar ki ez tabib dil birubayet,
Ura darû tabib çün fermayed,
Yek zerre zihüsn-i hiş eger binümayed
Vallah ki tabibra tabibî bayed.

Hekimin gönlünü kapan o sevgiliyi hekim nasıl tedavi edebilir? Hiç ona ilaç tavsiye edilebilir mi?

Eğer o, güzelliğinden bir zerre gösterecek olursa vallahi o hekime de bir başka tabip lazım gelecektir.

– XLIV –

An ruz ki canem rehi keyvan gired,
Eczayı tenem hâki perişan gired,
Ber hâk beengüşti tü bınüvis ki hîz,
Ta bercihem ez kûr tenem can gired.

Ruhun göklere uçtuğu ve tenin topraklara karıştığı gün kabrimin üzerine parmağınla "kalk!.." diye yaz; yaz ki ben mezarımdan sıçrayayım ve bu ölü vücudum tekrar canlansın!

– XLV –

Ey an ki zi tü müşkilem asan kerded,
Serv-ü gül-ü bağ mesti ihsan kerdet,
Gül sermestest-ü hâr bedmesti humar,
Camî derdih ki cümle yeksan kerded.

Ey beni güçlüklerden kurtaran ve ihsanı ile serviyi, gülü, bahçeyi mest eden sevgilim!

Gül, humarınla[1] senin sermestin[2] ve diken bedmestindir[3]. Bir kadeh daha ver ki hepsi bir olsun!..

1 İçkiden sonra gelen başağrısı
2 Sarhoş
3 Kendini bilmeyecek derecede sarhoş

– XLVI –

Bi aşk nişatı işret efzun neşeved,
Bi aşk vücudi hûb mevzun neşeved,
Sad katra zi ebr eger bederya bared,
Bi cünbüşi aşk dürri meknun neşeved.

Aşk olmayınca içkinin neşesi artmaz, aşk olmayınca güzel vücutlara mevzunluk gelmez.

Eğer deryaya bulutlardan yüzlerce katralar[1] yağsa, aşkın tesiri olmadıkça o katralar ilelebet inci olamaz!..

1 Damla

– *XLVII* –

Canî ki der u ez tü hayalî başed,
Key an canra nakl-ü zevalî başed,
Meh der noksan gerçi hilâlî başed,
Noksanı vey agazı kemalî başed.

Bir can ki onda senden bir hayal vardır, o can nasıl zeval bulur?

Aya noksan gelip incelir ve hilal olursa da, bu incelmesi bir kemalin başlangıcı değil midir?

– XLVIII –

Canâ tebeş aşk begayet biresid
Ez aşkı tü kârem beşikâyet biresid,
Erzanki ne hahi ki binalem seherî,
Der yab ki derdi men begayet biresid.

Ey sevgili! Aşkının ateşi son haddine erdi. Senin sevginden, işim sadece şikâyet oldu.

Eğer her seher inlememi istemiyorsan bana acı; zira derdim tahammül edilmez bir hale geldi.

– *XLIX* –

Çeşmi tü hezar sihir mutlak dared,
Sad can-ü hezar cani muallak dared,
Zülfet küfrest-ü din ruyi çün kameret,
Ez küfr niger ki din çi revnak dared.

Senin gözünün bin türlü sihri vardır. Yüzlerce, binlerce can ona bağlıdır.

Sevgilim, senin siyah saçların küfürdür; din ise ay gibi olan yüzündür. Küfürle kıyas et, bak ki din ne parlaktır?!.

– *L* –

Çün subhi velâyı hak demiden gired,
Can der teni zindegân periden gired,
Cayî biresed merd ki der her nefesî,
Bi zahmeti çeşm dust diden gired.

Hakk'ın muhabbeti sabah gibi aşikâr olmaya başlayınca yaşayanların teninden canları uçmak ister.

İnsan öyle bir makama erişir ki her nefeste göze muhtaç olmaksızın sevgiliyi görmeye muktedir olabilir.

– LI –

Biçare ter ez aşıkı bir sabr gücast,
Kin aşk giriftarîi bi hiç devast,
Dermani gamı aşk ne buhl-ü ne riyast,
Der aşkı hakikî ne vefa-ü ne cefast.

Sabır ve kararı kalmamış âşıktan daha biçare kimse olur mu? Zira bu aşk, devasızlığa uğramaktır.

Aşk eleminin dermanı ne cimrilik ve ne de riyadır. Çünkü hakiki sevgide ne vefa vardır, ne de cefa!..

– LII –

Çün danistem ki aşk peyvesti menest,
Van zülfi hezarı şah derdesti menest,
Her çend ki di mesti kadeh mibudem,
İmruz çünanem ki kadeh mesti menest.

Anladım ki sevgi, benim varlığımın bağıdır. O bin telli saç benim elimdedir.

Ben her ne kadar dün kadehten mest olmuşsam da bugün kadeh benden sarhoştur.

– *LIII* –

Hâhi ki türa keşf şeved hestîi dust,
Der rev bederuni magz-ü berhiz zi pust;
Zâtist ki kerd u hucübi tü bertust,
U garkai hud her dü cihan garka derust.

Sevgilinin varlığı sana açılsın istiyorsan iç yüze geç, dış yüzde durma...

O öyle bir zattır ki onu senden yine senin örtülerin kapamıştır.

Halbuki kendisi kendi varlığına batmış ve her iki âlem de onda boğulmuştur.

– *LIV* –

Divâne şüdem hab zi divane hatast,
Divâne çidaned ki rehi hab gücast.
Ziraki Huda nehuft pakest zi hab,
Mecnuni Huda bidan ki hem-habı Hudast.

Divane oldum: divane hiç uyku uyur mu? Mecnun uykunun nerede olduğunu bilir mi?..

Zira Allah uyumaz, uykudan münezzehtir[1]. Bil ki Allah'ın divanesi de uyumakta onunla beraberdir.

[1] Uzaktır, arıdır

– *LV* –

Guyend ki aşk akibet teskin est,
Evvel şurest akibet temkin est;
Canest zi asiyaş senki zîrin,
Vin sureti bi karar balâbin est.

Dediler ki aşkın akıbeti sükûnettir. Evveli şuriş[1], nihayeti temkindir.

Can, bu aşk değirmeninin altında duran taştır ve bu kararı olmayan beden ise üstte görünen döner parçadır.

1 Karışıklık, kargaşa

– LVI –

Güftend ki şeş cihet heme nuri Hüdast,
Feryad zi halk hast kân nur gücast?
Bigâne nazar kerd beher su çep-ü rast.
Güftend demî nazar bikün bi çep-ü rast.

Dediler ki altı cihet Allah'ın nuru ile doludur. Halktan "Onur nerededir?" diye feryat koptu.

Yabancı olan kimse, sağa sola baktı; onu göremedi.

Dediler ki:

"Onu görebilmek için –bir an– sağsız, solsuz bak!.."

– LVII –

Güm bad serî ki an seranra pâ nist,
Van dil ki becan garkai an sevda nist,
Güftend derin meyan negüncend muyî,
Men muy şüdem ez an mera genca nist.

Büyüklere hâkipay olmayan baş ve onların sevdasına candan gark olmayan gönül yok olsun!

Dediler ki onlarla bu baş ve bu gönül arasına kıl sığmaz, o kadar birbirine yakındırlar.

Halbuki ben bizzat kıl oldum. Artık benim için oraya sığıp sığmamak meselesi kalır mı?

– LVIII –

Mahî ki ne zirest-ü ne balâst gücast,
Nakdî ki ne bama-ü ne bi mast gücast,
Anca inca megû bigû rast gücast,
Âlem heme ust an ki binast gücast.

Ne yukarda ne de aşağıda olmayan Ay nerededir?

Ne bizimle ne de bizsiz olmayan nerededir? Orada, burada deme; doğrusunu söyle; âlem hep odur. Fakat onu görebilecek göz nerede!

– LIX –

Mestem zi humari abheri cadûyet,
Def'em çi dihi çü âmeden der kûyet,
Men sir nemi şevem zi leb ter kerden;
An bih ki mera derüfkeni der cûyet.

Cadı gibi sihirkâr ve nergis gibi güzel gözlerinin şarabından mestim. Senin yanına geldiğim zaman niçin beni kovuyorsun?

Ben öyle dudağını ıslatmakla doyacaklardan değilim. Beni kendi ırmağına at, ruhumu ancak o kandırabilir!..

– LX –

Munsuru Halacı ki "Enelhak!" mi güft.
Hâki heme reh benevki müjgân mi rüft.
Der kulzümi nistîi gavti hured,
Vangeh pes ezan düri Enelhak mi süft.

Hallacı Mansur "Ben Hakk'ım" dedi. Bütün yolların topraklarını kirpikleriyle süpürdü.

Kendisi yokluğun denizine daldı ve ancak ondan sonra "Enelhak" incisini buldu ve deldi...

– LXI –

Hurşid ki başed ki beruyi tü resed,
Ya badı sebükser ki bemuyi tü resed,
Aklî ki küned hacegîi şehri vücud,
Divane şeved çün seri kûyi tü resed.

Güneşin, senin huzuruna çıkacak ne liyakatı var? Çabuk giden bir rüzgârın, senin kılına yetişmesi, haddine mi düşmüştür?

Varlık şehri içinde bilgiçlere hocalık eden akıl, senin köyüne ve civarına geldiği zaman divane olur.

– LXII –

Nâgeh zi derem deramed an dilberi mest,
Cami meyi lâ'l nuş gerde-ü binişest;
Ez diden-ü ez girifteni zülfi cusest,
Ruyem heme çeşm keşt çeşmem heme dest.

O mest olan güzel, ansızın kapımdan içeri girdi. Yakut gibi duran şarap kadehinden içip geçti oturdu.

Onun dalgalanan saçını görüp tutabilmek için bütün yüzüm göz ve gözüm baştan başa el oldu.

– LXIII –

Der aşk ne pestî ne bülendî başed,
Ni bihuşî-i ne hûşmendî başed,
Kurraî-ü şeyhî-ü müridî nebüved,
Kallâşî-ü kemzenî ü rindî başed.

Aşkta yükseklik alçaklık, akıllılık, akılsızlık, hafızlık, şeyhlik, müritlik yoktur.

Rintlik, hiçbir kayda bağlı olmamak, az söylemek ve kaygısuzluk vardır.

– LXIV –

Der aşkı tü akli zulfünun mi husbed,
Müştak der ateş enderon mi husbed,
Bidide-ü dil eger bihusbem çi aceb
Hun keşt mera dü dide hun mi husbed.

Çok bilgili olan akıl, senin aşkından bihaberdir, gafildir. Seni özleyen yürek ateşler içinde uyur.

Eğer gözsüz ve gönülsüz uyuyacak olursam şaşmayın. Zira iki gözüm kan olmuştur; uyuyan gözlerim değil, kandır.

– *LXV* –

Der aşkı tüem nasihat-ü pend çi sud,
Zehrab çeşideem mera kand çi sund,
Gûyend mera ki bend ber paş nihid,
Divane dilest pâm der bend çi sud.

Senin aşkın hususunda bana nasihatın ne faydası olur? Zehir içmişim, şeker bana kâr eder mi?

Benim için "Onun ayağına zincir bağlayın" diyorlar; halbuki deli olan gönüldür, ayağıma zincir vurmak neye yarar?..

– LXVI –

Duş an buti men hemçu mehi gerdun bud;
Ni ni ki behüsn ez afitab efzun bud,
Ez dairei hayali ma birun bud,
Danem ki nigû bud nedanem çün bud.

Dün gece benim taptığım, gökteki ay gibi idi. Yok yok!.. Belki güzellikte güneşten de üstündü.

Şunu biliyorum ki güzeldi, fakat bilmediğim bir şey varsa güzelliğinin nasıl olduğudur.

Hayale sığmayan bir güzellik bilinebilir mi?

– *LXVII* –

Rev dide biduz ta dilet dide şeved,
Zan dide cihani digeret dide şeved,
Ger tü zi pesendi hiş birun âyi,
Kâret heme serteser pesendide şeved.

Gözünü dik ki gönlün göz olsun; ve o gönül gözüyle sana başka bir cihan görünsün!

Eğer sen kendini beğenmekten kurtulursan her işin başkaları tarafından beğenilmiş olur.

– LXVIII –

Şad an ki cemali mahitabeş bibüred,
Sakî-i kerem mesti harabeş bibüred,
Miayed abı dide mi nayed hab.
Tersed ki eğer biyayed abeş bibüred,

Onun ay gibi güzel yüzüne tutulan ve kereminin sakisinden mest ve harap olan kimse şaduman[1] olsun.

Ben şad değilim; gözyaşlarım akıyor, gözlerime hiç uyku girmiyor.

Uyku gelmekten korkuyor; çünkü gelecek olursa gözyaşlarım onu alıp götürecektir.

1 Mutlu

– LXIX –

Sad merhale zan sûyi hıred hahem şüd,
Farig zi vücudi nik-ü bed hahem şüd,
Ez bes hubî ki der pesi perde menem,
Ey bihaberan aşıkı hud hahem şüd.

Akıldan yüz merhale uzaklaşmak, iyi ile kötünün vücudundan kurtulmak istiyorum.

Benim vücudumun perdesi arkasında o derece güzellik var ki –ey bihaberler!– benim kendime âşık olacağım geliyor.

– LXX –

Z-evvel ki mera aşkı nigarem birubud,
Hemsayei men zi nalei men negunud,
Eknun kem şüd nale-ü aşkem bifüzud,
Ateş çü hava girift güm kerded dud.

Sevgilimin aşkına tutulduğum ilk zamanlar feryatlarım komşularımı uyutmuyordu.

Şimdi feryatlarım azaldı, aşkım arttı. Zira ateş alevlendiği zaman dumanı kalmaz.

– LXXI –

Aşık ki tevazu nenümayed çi küned
Şebha ki bekûyi tü neyayed çi küned,
Ger buse dihed zülfi türa hire meşev
Divane ki zencir nehayed çi küned.

Âşık tevazu göstermez de ne yapabilir? Geceleri senin olduğun yere gelmez de ne eder?

Büklüm büklüm olan saçını öperse şaşma, darılma. Divane, zincirlerini ısırmazsa, çiğnemezse ne yapar?..

– LXXII –

Aşık ki zi naz-ü nazükî ferd büved,
Der mezhebi aşıkî civanmerd büved;
Ber dilşüdegân çi nar derhireded bud,
Yakub ki Yusüfî küned serd büved,

Nazı ve nazikliği terk etmiş olan âşık, aşk mezhebinde civanmert olur.

Bağrı yanıklara ateş satmak yaraşır mı? Yusufluk etmeye yeltenen Yakup ne kadar soğuktur?..

– LXXIII –

Aşık tü yakin dan ki müsülman nebüved
Der mezhebi aşk küfr-ü iman nebüved,
Der aşk ten-ü akl-ü dil-ü can nebüved.
Her kes ki çünin nekeşt-ü an nebüved.

İyi bil ki: Âşık Müslüman olamaz, çünkü aşk mezhebinde küfür ve iman yoktur.

Aşkta ten, akıl, can ve gönlün yeri olur mu? Böyle olmayanlar âşık değildirler.

– LXXIV –

Aşık bayed ki ta reved bade hured,
Ya perdei akl-ü şerm hudra bidered,
Men bade güca hurem veger zanki hurem,
Ender seri men akl nayebed çi büred.

Seven için her nerede bulursa bulsun şarap içmek, yahut akıl ve hicap[1] perdesini yırtmak gerektir.

Ben şarabı nerede içeyim? İçecek olsam da şarabın, başımdan alıp götüreceği akıl bende yok ki?

[1] Utanma

– *LXXV* –

Aşki huşi tü çü kasdı hunriz küned,
Can ez kafesi kalıbi men hiz küned;
Kâfir başed ki ba lebi çün şekeret,
İmkânı güneh yabed-ü perhiz küned.

Senin güzel olan sevgin, kan dökmek istediği zaman can, ten kafesinde memnuniyetle çırpınmaya başlar.

Senin şeker gibi dudağında günah imkânını bulup da perhiz eden kimse kâfir olmaz da ne olur.

– *LXXVI* –

Kârî zi derunî canı tü mi tabed
Kez kıssa şiniden in girih neküşayed;
Yek çeşmei ab ez deruni hane,
Bih zan rudî ki ez berun mi ayed.

Senin gönlünde bir şey parlıyor; ona bak! Yoksa hikâye dinlemekle esrar düğümü çözülemez.

Nitekim dışardaki koca ırmaktan, evin içindeki küçük bir çeşme daha faydalı ve daha güzeldir.

– *LXXVII* –

Ger âşıkra fena-ü mürden başed,
Ya der rehi aşk can süpürden başed,
Pes lâf büved an çi begüftend ki aşk,
Ez ayni hayat ab horden başed.

Eğer âşıka yok olmak ve ölmek ve yahut da aşk yolunda canını feda etmek düşüyorsa; artık aşk için: "Yaşam pınarından ab-ı hayat içmektir" demeleri boş bir söz olmaz mı?

– *LXXVIII* –

Maşuka çu afitabı tâban kerded,
Âşık bemisali zerre gerdan kerded,
Çün badı bahar aşk cünban kerded,
Her şah ki huşk nist raksan kerded.

Maşuka güneş gibi taban[1] oldu.
Âşık zerre gibi döndü durdu.
Aşk baharının rüzgârı esince kuru olmayan dallar elbette harekete gelir.

1 Işıklı, parlak

– *LXXIX* –

Men bendei an aklı kez-u mecnun şüd,
Sad can erzed dili kez-u pür hun şüd,
Vallah ki hemi reşk büved abı hayat,
Z-eşki ki zi çeşmi âşıkan birun şüd,

Ben o sevgilinin bendesiyim[1] ki akıl onun mecnunudur.

Ondan pürhun[2] olan bir gönül yüz can kıymetindedir.

Yemin ederim ki âşıkların gözünden akan yaşlara ab-ı hayat gıpta eder.

---

1 Kuluyum, kölesiyim
2 Kanrevan

– LXXX –

Meh ra tarafi beruy u mi manend,
Çiziş bedan ferişteh hu mi manend,
Ni ni zi güca ta begüca meh ki büved,
Can bendei u bedu hod u mi manend,

Ayın güzelliği biraz onun yüzüne benzer.

O melek huyluyu biraz andırır... Hayır... Hayır!.. Nereden nereye?.. Ay kim oluyor? Canım ona kurban olsun; ona benzeyen varsa ancak kendisidir...

– LXXXI –

Çün bud ruhi tüst butperesti hoşter,
Çün bade zi can tüst mest hoşter,
Der hestî-i aşk-ı tü çünan nist şüdem,
Kân nistî ez hezar hestî hoşter.

Senin yanağın put olunca putperestlik iyidir.

Şarap senin kadehinden olursa mestlik iyidir.

Senin aşkının varlığı içinde öyle yok oldum ki; yokluk bin varlıktan yeğdir.

– *LXXXII* –

Reftem beseri kûri kerimi dildar,
Mitaft zi gülzari teneş çün gülizar,
Der hâk nida kerdem hakâ zinhar,
An yari vefadar mera nikû dar.

Keremkâr dildarın mezarı başına gittim.

O teninin toprağından mahzun bir gül gibi zahir oldu.

Toprağa seslendim, dedim ki:

"Ey toprak benim vefakâr olan yarimi inciltme, hoş tut!.."

– LXXXIII –

Amed beri men duş nigâri ser tiz,
Şirin suhani şeker lebi şur engiz,
Ba ruyi çü afitab bidarem kerd,
Yani ki çu afitab didi ber hiz.

Dün gece benim yanıma şirin sözlü, tatlı dudaklı mağrur bir güzel geldi:

Beni güneş gibi yüzüyle uyandırdı:

"Güneş görülünce kalkılır, beni gördün kalk, ne duruyorsun?.." dedi.

– LXXXIV –

Şeb keşt-ü mera nist haber ez şeb-ü ruz,
Ruz est şebem zi ruyi an ruz efruz,
Ey şeb şebe zani ki ezu bihaberi,
Ey ruz birevzi ruzz u ruz amuz.

Gece geçti, benim ise ne geceden ne de gündüzden haberim var.

Gecelerim, gündüzlere ışık veren o sevgilinin yüzüyle pürnurdur.

Ey gece sen o sevgiliden habersiz olduğun için böyle karanlıklar içinde kaldın.

Ey gündüz, sen de git o sevgilinin gündüzünden gündüz olmayı öğren.

– *LXXXV* –

Der encümenî nişeste didem buşeş,
Netüvanistem girift deraguşeş,
Ruhra bebehane ber ruhaş binihadem,
Yani ki hadis mi künem der gûşeş.

Dün gece gördüm ki sevgilim bir mecliste oturuyordu.

Kucaklamaya muvaffak olamadım, kulağına lakırdı söylemeyi bahane ederek hiç olmazsa yanak yanağa gelmek fırsatını kaçırmadım.

– LXXXVI –

Âşık kerded begirdi atlal-ü rübu
Zâhid kerded begirdi tesbih-ü rükû
Ber nane tenedi u ve ın diger ber lebi ab
Kin ra ateş ame est-ü anra gamı cu.

Âşık sevgilisinin izini takip ile onun oturmuş ve gezmiş olduğu yerlerin etrafını dolaşır.

Zahit de tesbihiyle rükû ve secdeyle uğraşır.

Âşık susamış ve zahit acıkmış olduklarından biri su kenarında, diğeri ekmek arkasında koşar...

– LXXXVII –

Bülbül amed bebag rüstim zi zag,
Ayim bebag batu ey çeşmi çerag,
Çün susen-ü zi hiş birun ayim,
Çün abı revan revim ez bag bebag.

Bağa bülbül geldi. Kargadan kurtulduk.

Ey gözümün nuru sevgilim, seninle bağa gidelim ve gül ve susam gibi açılalım.

Akan sular gibi bağdan bağa revan olalım. Akalım ve hiç durmayalım.

– LXXXVIII –

Ger ba digeri meclisi mey sazem-ü lâg,
Ninihem behüda zi mihri kes ber dili dağ,
Liken çü füru şeved kesi ra hurşid,
Der piş nihed becayı hurşid çerag.

Sevgilimden başkalarıyla hembezm[1] olmama rağmen vallahi gönlümde ondan başka hiçbir kimsenin aşk ateşi yoktur.

Güneş batınca karanlıkta kalan, güneş yerine kandil yakmaz mı?..

---

1 Bir mecliste oturan, içki arkadaşı

– LXXXIX –

An tâk ki nist cüfteş ender afak,
Babende bebaht cüft-ü tâki bevifak,
Pes güft mera ki tâk hahi ya cüft,
Güftem betü cüft-ü ez heme âlem tak.

Âlemde tek olan, eşi bulunmayan sevgilimle "tek mi, çift mi" oynadık.

Bana: "Tek mi istersin, çift mi?.." dedi.

Ben de: "Seninle çift olmak ve bütün âlemden tek kalmak isterim." dedim.

– XC –

Hod mümkün an nist ki berdarem dil,
An bih ki besevdayı tü bisparem dil,
Ger men begami aşki tü nesparem dil,
Dilra çi künem beher çera darem dil.

Gönlümü senden çekip almak mümkün değildir. En iyisi onu bütün bütün senin sevgine terk etmektir.

Eğer aşkının gamına gönlümü bırakmazsam onu ben ne yaparım? Artık gönlümü göğsümde taşımamın manası kalır mı?..

– *XCI* –

Aşkem bekemal-ü dilrübaî becemal,
Dil pür suhan-ü zeban zi güften şüde lâl;
Zin nadire ter güca büved her giz hâl,
Men teşne-ü pişi men revan abı zülâl.

Aşkım kemale ermiş, sevgilim hüsün[1] ve cemalde yükselmiş.

Gönül söylenecek bin bir sözle dolu, dil söylemekten aciz!..

Susamış olduğum halde önümde akan temiz ve berrak suyu içemiyorum. Cihanda bundan daha garip bir hal görülmüş müdür?

---

1 Güzellik

– XCII –

Aşkî darem pâk ter ez ab-ı zülâl,
İn bâhteni aşk mera hest halâl,
Aşkı digeran bigerded ez hâl behâl,
Aşkı men-ü maşukı mera nist zevâl.

Aşkım, ab-ı zülalden[1] daha latif ve paktir.[2]

Bana aşk ile oynamak helâldir. Başka âşıkların aşkı halden hale inkılap eder. Benim aşkım ve benim maşukumun ise zeval ve intikâli yoktur.

---

1 Berrak su, billur
2 Temizdir

– XCIII –

Ez aşkı tü keştem erganunı âlem,
Vez zahmei tü faş şüde ehvalem,
Manendei çenk şüd heme eşkâlem,
Her perde ki mizenî mera minalem.

Senin aşkınla âlemin erganunu[1] oldum. Senin mızrabınla gizli ahvalim âleme faş oldu[2].

Sevgin beni çenge[3] benzetti, hangi perdeme dokunursan oradan inliyorum.

---

1 Org
2 Aşikâr oldu
3 Kanuna benzer, dik tutularak çalınan bir çeşit saz

– XCIV –

Ez bülbüli sermest nevaî şinevem,
Vez badı semâ' dilrübaî şinevem,
Der âb heme hayali yari bînem,
Vez gül heme bûyi âşinaî şinevem.

Sermest olan bülbülden sevgilimi hatırlatan nağmeler işitiyorum, semanın rüzgârından gönlümü çeken bir hal duyuyorum.

Sularda daima yarimin hayalini görüyorum ve güllerden bütün onun aşinalık kokusunu alıyorum...

– XCV –

Ez hiş hoşem zimey nebaşed hoşiyem,
Ez hod germem ne âbi-ü ne ateşiyem;
Çendan sebükem zi aşk kender mizan,
Ez hiç kemem dü men ez ber keşiyem.

Bendeki neşe şaraptan değil kendimdendir. Bendeki hararet yine bendendir, sudan ve ateşten değildir.

Aşk beni o kadar hafifletmiştir ki vücudumu mizana[1] çekseniz hiçten pek çok daha eksik çıkarım!..

1 Terazi



– *XCVI* –

Üftad mera aceb şikâri çi künem,
Vender serem üfkend humari çi künem,
Salûsem-ü zahidem veliken der rah,
Ger buse dihed mera nigâri çi künem.

Elime ne beklenilmez bir av düştü; ben ne yapayım?..

Başıma tatlı bir sarhoşluk geldi; nasıl edeyim?..

Sofuyum, zahidim... İyi ama, yolda giderken güzelin biri ya bana bir buse verirse ben ne yaparım?..

– *XCVII* –

İmruz yeki gerdişi mestâne künem,
Vez kâsei ser sâgar-ü peymâne künem,
İmruz derin şehr hemi gerdem mest,
Micuyem âkılî ki divâne künem.

Bugün mestçe bir dolaşmak ve kafatasından peymane[1] yapmak istiyorum.

Bu şehirde sarhoş sarhoş dolaşıp durdum. Bir akıllı adam arıyorum ki onu divane edeyim...

---

1 Kadeh



– *XCVIII* –

An kes ki bibest hâb mera besitem,
Yareb tü bibend hâb ura bekerem,
Ta fehm küned merareti bîhâbi,
Vendişe küned beakl ihram türham?

Sevgilim, sitemleriyle bana uykuyu haram etti. Yarabbi, ne olur sen de onu uykusuz bırak!

Bırak ki, o da uykusuzluğun acısını anlasın ve "merhamet et ki sana da başkaları merhamet etsin" sözünün manasını düşünsün.

– *XCIX* –

Ni men menem-ü ni tü tüî ni tü meni,
Hem men menem-ü hem tü tüî hem tü meni.
Men ba tü çunanem ey nigâri hutenî,
Kender galatam ki men tü em ya tü meni

Ne ben benim, ne sen sensin, ne sen "ben"sin Hem ben benim, hem sen sensin, hem sen "ben"sin.

Ben seninle o haldeyim ki – ey güzel sevgilim!.. – ben sen miyim, yoksa sen ben misin bir türlü kestiremiyorum.

– C –

Ta derdili men sureti an reşki perist
Dilşâd çü men derin âlem kist
Vallah ki becüz şad nemitvanem zist
Gam mişnevem veli nemidanem çist.

Mademki gönlümde perileri kıskandıran sevgilimin hayali vardır; bu âlemde benim gibi bahtiyar olan kimdir?

Allah'a yemin ederim, ben şad olmadıkça yaşayamam. Gam diye bir şey olduğunu işitiyorum; fakat onun ne olduğunu bilmiyorum.

– CI –

Ger hup meyem, hubperestem bâri,
Ver bâde neyem, zi bâde mestem bâri;
Ger nistem ez ehli münacat revast,
Ez ehli harabatı tü hestem bâri.

Kendim güzel değilim ama güzellere tapanlardanım; bade değilsem de –hiç olmazsa– ondan mest olanlardanım.

Münacat[1] ehlinden değilim; fakat senin harabat ehlinden olmakla bahtiyarım ya!..

1 Allah'a dua etme, yalvarma

– CII –

Ey der dilî her kesî zi mihret tabî,
Vey ez tü tezarruî beher mihrabî.
Cavid şebî bayed-ü hoş mehtabî
Ta batü gamî bigûyem ez her babî.

Ey sevgili! Herkesin kalbinde senin aşkından bir parıltı vardır. Ve her mihraptan sana yalvarışlar yükselir.

Seninle oturup çektiğim elemleri sana söylemek için bahtiyar bir gece ve latif bir mehtap lazımdır.

– *CIII* –

Ta ruyi tüem kıble şüd ey canı cihan,
Ne ez kâbe haberdarem-ü ne ez kible nişan,
Ba ruyi tü ru bekıble gerden netüvan
Kin kıblei kalibest-ü an kıblei can.

Ey cihanın canı olan sevgili! Senin yüzün bana kıble olalıdan beri ne kâbeden haberim var; ne de kıble neresidir biliyorum.

Senin yüzün gözümün önünde iken kıbleye dönmeye kudret bulamıyorum. Çünkü o, kalıbın, suretin kıblesidir; senin yüzün ise ruhun kıblesidir!..

– *CIV* –

Ez ruyi tü men hemişe gülşen budem,
Vez dideni tü dü dide ruşen budem,
Men mi güftem çeşmi bed ez ruyi tü dûr,
Canâ meger an çeşmi bedet men budem.

Sevgilim! Ben senin yüzüne baktıkça içimde güller açardı ve ben bir güllük kesilirdim. Ve iki gözüm seni görerek nurlanır, parlardı.

Sana nazar değmemesi için "Allah seni kem gözden esirgesin, kem gözler senden uzak olsun!.." diye yalvarırdım. Ne yazık ki, o kem göz ben oldum ve senden ben, seni seven ben uzak düştüm!..

– CV –

İmşeb menem-ü yekî harifî çü meni
Bersahte meclisî beremsi çemeni.
Câm-u mey-ü nukl-ü şem-ü mıtrıp heme hest,
Ey kâş tü mi budi-ü inha heme nî.

Bu gece, gönlüme uygun bir arkadaşla çayırda bir bezm kurduk[1]. Şarap, meze, ışık, sazlar ve okuyanlar... Hepsi tamamdı.

Ah!.. Keşke ey sevgili bütün bunların hiçbiri olmayaydı da yalnız sen olsaydın!..

1 İçki meclisi

– *CVI* –

Ta kâsei dûğı hiş başed pişem,
Vallah ki zi engebini kes n-endişem;
Ver bi berkî bemark mâled gûşem,
Azâdîra bebendegî nefruşem.

Önümde kendi ayrancağızım oldukça, yemin ederim ki, başkalarının balşerbeti gözümde yoktur.

Eğer zaruret ve mahrumiyetten öleceğimi bilsem, yine hürriyetimi esaretle değişmem.

– CVII –

An kes ki mera besıdk ikrar küned,
Çün lübetegân mera bebazar küned,
Bizarem ez an kâr neyem bazarî
Men bende-i an kesem ki inkâr küned.

Bana sıtk ile ikrar verdiği halde beni âleme oyuncak eden kimselerden bizarım[1]. Çünkü benim âlemle alışverişim yoktur.

Bu türlü ikrar edenlerden ziyade ben, beni inkâr edenlerin bendesiyim.

---

1 Rahatsız, bıkkın

صاحبه
ومالکه ابو محمد
احمد بن ابراهیم المواهب

لکاتبه

كتاب المقتدي

في النحو المستدرك

تصنيف الشيخ الامام

ابي الحسين علي بن سعيد

الرضي ادام الله تأييده

صاحب الكتب المشهورة

احمد بن محمد بن ابي احمد الرقي

سقى الله ثراه وروّاه

Mevlânâ Celâleddin Rumî (?1207-1273): Harezm başkenti Belh'te doğdu. Saygın bir âlim olan babasının siyasi anlaşmazlıklar ve yaklaşan Moğol istilası yüzünden göç etmesiyle Selçuklu Anadolusu'na geldi. Alaaddin Keykubat'ın davetiyle başkent Konya'ya yerleşti. Babasının vefatıyla, onun makamını ve görevlerini devraldı. Dokuz yıl Tırmızlı Seyid Burhanettin'e öğrencilik yaptı. 1240'lı yıllarda Tebrizli Şems ile tanıştı. Mesnevi *ve* Divan-ı Kebir *ile tasavvuf edebiyatının en büyük şairlerinden biri olarak tarihe geçti.*

Hasan Âli Yücel (1897- 1961); Klasikler'den Köy Enstitüleri'ne, 1938 sonundan 1946 Ağustosu'na dek süren Milli Eğitim Bakanlığı döneminde kurduklarıyla Cumhuriyet Aydınlanması'nın en önemli ve kalıcı "orkestra şefi"ydi. Hasan Âli Yücel telif ve çevirileriyle de son derece nitelikli bir kültür insanıdır.

THOMAS KÜTÜPHANESİ

9 789944 880046

KDV dahil fiyatı
10 TL